

Kirsi Rajaniemi, konsultativ tjänsteman

Inrikesministeriets förordning om märkning och belysning av utrymningsvägar i byggnader

1 Bakgrund och bemyndiganden att utfärda förordning

Lagen om vissa brandskyddsanordningar (191/2024) träder i kraft den 1 januari 2025. Samtidigt upphävs inrikesministeriets förordning om märkning och belysning av utrymningsvägar i byggnader (805/2005, nedan *förordningen som upphävs*), som förblivit i kraft med stöd av lagen om anordningar inom räddningsväsendet (10/2007) och räddningslagen (379/2011).

Enligt förslaget utfärdas den nya förordningen med stöd av räddningslagen. Enligt 10 § 3 mom. i räddningslagen ska byggnaders utgångar och vägen till dem vid behov märkas och vara belysta på lämpligt sätt. Närmare bestämmelser om märkning och belysning får utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Enligt 12 § 1 mom. i räddningslagen ska sådana skyltar och sådan belysning som anger utrymningsvägar som föreskrivs i lagen eller andra författningar eller av myndigheterna vara funktionsdugliga samt underhållas och inspekteras på behörigt sätt. Enligt 12 § 3 mom. 1 punkten i räddningslagen får närmare bestämmelser om tekniska detaljer och metoder för att anordningar ska hållas i funktionsdugligt skick och om underhållsprogram och om registrering av åtgärderna utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

2 Beredning av ärendet

Förordningen har beretts som tjänsteuppdrag vid inrikesministeriet.

Utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om vissa brandskyddsanordningar var på remiss 2022. Ett preliminärt utkast till förordning ingick i begäran om utlåtande. Remissvaren som erhöles om utkastet till förordning har beaktats vid den fortsatta beredningen av förordningen.

Förordningsutkastet var på remiss under perioden 29.8–14.10.2024. Remissbehandlingen genomfördes i webbtjänsten utlåtande.fi.

Beredningsunderlaget till förordningen finns i den offentliga tjänsten under adressen valtioneuvosto.fi/sv/projekt med identifieringskod [SM011:00/2024](#).

Utkastet till förordning har anmälts till Europeiska kommissionen i enlighet med direktiv (EU) 2015/1535 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter (informationsförfarandets nummer 2024/0472/FI). Väntetiden på tre månader för anmälan löpte ut den 29 november 2024.

Förslaget till förordning har inte granskats vid laggranskningsenheten vid justitieministeriets lagberedningsavdelning på grund av laggranskningsenhetens brådskande arbetsläge.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Inrikesministeriet

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PB 26
00023 Statsrådet

Kyrkogatan 12
Helsingfors

0295 480 171
+358 295 480 171

09160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

3 Nuläge och de viktigaste förslagen

Syftet med ändringen är att förtydliga och uppdatera regleringen. Detta främjar målet i statsminister Petteri Orpos regeringsprogram att effektivisera förebyggandet av olyckor och eldsvådor. Regeringsprogrammet syftar också till att göra regleringen som gäller byggande enklare och smidigare.

Bestämmelser om utrymningsarrangemang för byggnader finns i miljöministeriets förordningar om byggnaders brandsäkerhet (848/2017) och om säkerhet vid användning av byggnader (1007/2017) som utfärdats med stöd av markanvändnings- och bygglagen (132/1999). Förordningarna innehåller allmänna krav på ordnandet av säker utrymning samt mer detaljerade krav på bland annat utgångarnas och förbindelseledernas dimensioner och konstruktioner.

Bestämmelser om märkning och belysning av utrymningsvägar i byggnader finns i räddningslagen (10 §). I räddningslagen finns också bestämmelser om underhåll av dessa anordningar. Bestämmelserna i räddningslagen är rätt allmänna och det behövs mer detaljerade bestämmelser till stöd för tillämpningen av dem.

Den nya förordningen motsvarar i huvudsak innehållet i den förordning som upphävs. I förordningen finns bestämmelser om i vilka byggnader och utrymmen utrymningsvägarna ska utmärkas med utrymningsskyltar samt hurdana märkningar och hurdan belysning som är lämpliga. Skyltarna och belysningen som behövs beror bland annat på byggnadens och utrymmenas användningsändamål och användare, byggnadens storlek, hur tydliga utrymningsvägarna är samt andra utrymningsarrangemang. I förordningen finns inga detaljerade krav på planeringen av märkningen och belysningen av utrymningsvägar, utan kraven kan uppfyllas genom olika tekniska lösningar. Det föreskrivs inte heller i detalj om underhållet av utrymningsskyltarna och belysningen. Det finns inte längre behov av bestämmelser på förordningsnivå om kraven på produkter som är avsedda för märkning och belysning av utrymningsvägar. Bestämmelser om allmänna krav, bruksanvisningar, märkningar och påvisande av överensstämmelse med kraven finns i 4 kap. i lagen om vissa brandskyddsanordningar. Närmare tekniska krav på produkterna finns bland annat i standarder som hänför sig lagstiftningen som gäller elsäkerhet.

Anvisningar för planering av märkningen och belysningen av utrymningsvägar finns bland annat i standarderna SFS-EN 1838 (Belysning. Nödbelysning), SFS-EN 50172 (Anläggningar för utrymningsbelysning), SFS-ISO 16069 (Grafiska symboler. Säkerhetsskyltar. Säkerhetsvägledningssystem) och CEN/TS 17951:2024 (Lighting Applications. Adaptive Emergency Escape Lighting Systems).

Bestämmelser om grafiska symboler för och andra krav på skyltar avsedda för märkning av utrymningsvägar finns i statsrådets förordning om varselmärkning och signaler på arbetsplatser samt om minimikraven på dem (687/2015). Förordningen har utfärdats med stöd av arbetarskyddslagen (738/2002) och genom den har rådets direktiv 92/58/EEG om minimikrav beträffande varselmärkning och signaler för hälsa och säkerhet i arbetet genomförts. Eftersom det är ändamålsenligt att skyltarna är likadana såväl i arbetsplatsbyggnader som i andra byggnader, hänvisar förordningen fortfarande till statsrådets förordning.

4 De huvudsakliga konsekvenserna

Till innehållet motsvarar förordningen i huvudsak den förordning som upphävs och ändrar inte nuläget. Ändringarna är närmast justeringar som preciserar regleringen eller uppdateringar som behövs på grund av ändringar i andra författningar som hänför sig till förordningen. Bestämmelserna görs mindre detaljerade, vilket i någon mån minskar regleringsbördan. Förordningen bedöms inte ha några betydande ekonomiska eller andra konsekvenser.

5 Remissvar

Förordningsutkastet var på remiss under perioden 29.8–14.10.2024. Det kom in 17 remissyttranden om utkastet till förordning. Utlåtanden lämnades av Södra Karelens räddningsverk, Södra Österbottens räddningsverk, Hyvinvointialueyhtiö HyDynamics – Räddningsverkens partnerskapsnätverk, Egentliga Tavastlands räddningsverk, Mellersta Finlands räddningsverk, Västra Nylands räddningsverk, Räddningsinstitutet, Birkalands välfärdsområdes räddningstjänst, Päijänne-Tavastlands räddningsverk, Satakunta räddningsverk, SESKO ry, Finlands brandingenjörsförening, Finlands Brandbefälsförbund rf, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland SPEK, Handikappforum rf, Egentliga Finlands räddningsverk samt en privatperson.

I utlåtandena föreslogs preciseringar och kompletteringar av detaljerna i förordningen samt mer detaljerade bestämmelser om bl.a. underhåll. En remissinstans ansåg att utkastet till förordning är alltför allmänt och föreslog att det i fråga om kraven på märkning och belysning av utrymningsvägar ska hänvisas till standarden SFS-EN 1838 i förordningen.

Utifrån remissvaren har utkastet till förordning ändrats på följande sätt:

- I 5 § har det förtydligats att kravet på belysning av utrymningsvägar gäller samma utrymmen som kravet på märkning av utrymningsvägar i 3 §.
- I 5 § har det preciserats att den övriga belysningen på utrymningsvägen måste aktiveras också vid andra störningar än elavbrott.

Det är inte motiverat att föreskriva att standarderna för utrymningsbelysning är förpliktande, eftersom de primärt är avsedda att styra planeringen och tillämpas från fall till fall. Det är inte motiverat att föreskriva i större detalj om underhållet.

6 Specialmotivering

1 §. Tillämpningsområde. I den föreslagna 1 § föreskrivs det om förordningens tillämpningsområde. Tillämpningsområdet motsvarar den gällande förordningen.

Enligt 1 mom. gäller förordningen märkning och belysning av utrymningsvägar i nya byggnader och byggnader som renoveras. Vid reparation och ändring av byggnader blir förordningen tillämplig om byggnadens användningsändamål ändras. Som en ny sak förtydligas det i momentet att förordningen tillämpas också på andra reparations- och ändringsarbeten, om dessa påverkar utrymningsarrangemangen för byggnaden.

Enligt 2 mom. föreskrivs det i förordningen om underhåll av utrymningsvägars skyltar och belysning. Underhållskraven gäller också byggnader och utrymmen som redan används.

2 §. Definitioner. I paragrafen definieras begreppen utrymningsväg och utrymningsskylt som används i förordningen. Definitionerna motsvarar den gällande förordningen.

Enligt 1 mom. avses med utrymningsväg en väg som är avsedd att användas för att avlägsna sig från varje punkt i en byggnad ut på marknivå eller till någon annan trygg plats.

Enligt 2 mom. avses med utrymningsskylt en särskild skylt som används för att ange utgångars placering och sådana förbindelsevägar som ska användas vid utrymning.

Med begreppen utgång och förbindelseväg avses samma sak som i miljöministeriets förordning om byggnaders brandsäkerhet.

3 §. Märkning av utrymningsvägar. Den föreslagna 3 § motsvarar i övrigt den gällande förordningen, men 3 mom. är en ny bestämmelse.

I 1 mom. föreskrivs i vilka byggnader och utrymmen utrymningsvägar ska märkas ut med utrymningsskyltar. Med begreppen som beskriver byggnaders och utrymmens användningsändamål avses samma sak som i miljöministeriets förordning om byggnaders brandsäkerhet.

Det är viktigt att utrymningsvägarna märks ut tydligt särskilt i inkvarteringsutrymmen, vårdinrättningar, samlingslokaler och affärsutrymmen. I sådana lokaler finns det i allmänhet människor som inte kan förväntas känna till utrymmena väl. Märkning av utrymningsvägar är viktigt också i utrymmen från vilka det är svårt att avlägsna eller där utrymningsarrangemangen avviker från det vanliga. Exempel på sådana är underjordiska utrymmen eller höga byggnader.

Enligt 2 mom. ska utrymningsskyltarna placeras så att utrymningsvägarna är tillräckligt tydliga. Antalet skyltar och deras placering beror på byggnadens och utrymmenas storlek och antalet utgångar. Synligheten kan försvåras av till exempel långa och krokiga korridorer, trapphus, möbler och inredning eller dörrar och andra öppningar. Utrymningsskyltarnas synlighet säkerställs med tillräcklig belysning.

I 3 mom. föreskrivs det att utrymningsskyltarna vid behov ska kompletteras med andra sätt som gör dem lättare att upptäcka. Bestämmelsen är ny, men motsvarar god praxis enligt standarderna.

Vid märkningen av utrymningsvägarna ska man beakta olika användare av utrymmena och även personer med nedsatt rörelse- och funktionsförmåga. Den allmänna principen är att utgångarnas läge ska kunna upptäckas från alla delar av utrymmet och därför placeras skyltarna högt upp, exempelvis ovanför utgångarnas dörrar. I synnerhet i komplexa och stora samlingslokaler och andra riskfyllda utrymmen är det ändamålsenligt att komplettera utrymningsskyltarna som placerats högt upp med utrymningsskyltar, belysning eller andra märkningar som placerats på lägre nivå, antingen på golvet eller på väggen i närheten av golvet. Utrymningsvägen kan göras lättare att upptäcka med materialskillnader eller golvmärkningar som känns under foten eller med synskadades vita käpp. Man kan också göra utrymningsvägen lättare att upptäcka exempelvis med ljudsignaler.

4 §. Utrymningsskyltar. I paragrafen föreskrivs det på motsvarande sätt som i den gällande förordningen om ett krav som styr valet av utrymningsskyltar. Det föreskrivs inte längre om skyltarnas minimistorlek.

Utrymningsskyltarna som används ska vara tydliga och även i övrigt sådana att deras innebörd ska framgå och kunna förstås enkelt. Kravet på tydliga skyltar innebär att skyltarna som används i samma utrymme är så lika som möjligt. Med tanke på tydligheten är det också viktigt att eventuella andra förbudsmärkningar och skyltar i utrymmet inte gör det svårare att upptäcka eller förstå utrymningsskyltarna.

Paragrafen innehåller en hänvisning till statsrådets förordning om varselmärkning och signaler på arbetsplatser, där det föreskrivs om krav på utseendet och de allmänna egenskaperna hos de skyltar som används. De grafiska symboler som används på utrymningsskyltar grundar sig numera i regel på den internationella standarden SFS-EN ISO 7010 (Grafiska symboler. Varselfärger och varselskyltar. Registrerade varsel signaler) som det hänvisas till i 9 § i statsrådets förordning. I samma paragraf hänvisas det dock också till förordningens bilaga, som beskriver äldre grafiska symboler som grundar sig på ett EU-direktiv. I statsrådets förordning föreskrivs att de symboler som används kan vara olika eller mer detaljerade, förutsatt att samma innehåll återges och att inte skillnaden gör innehållet svårare att förstå. Både typerna av symboler kan således användas, dock med beaktande av kravet på tydlighet.

För märkning av tillgängliga utrymningsvägar som är rullstolsanpassade finns en separat symbol i standarden. I standarden finns också symboler för evakueringshissar och samlingsplatser efter utrymningen.

5 §. Belysning av utrymningsvägar. Den föreslagna 5 § motsvarar i huvudsak den gällande förordningen. Paragrafen föreskriver dock inte längre om hur belysningens funktionsduglighet ska tryggas.

I 1 mom. föreskrivs att utrymningsvägar ska belysas så att de kan användas tryggt. Syftet med belysningen är att belysa och visa rätt utrymningsväg och på så sätt påskynda utrymningen. För att åstadkomma tillräcklig belysning kan det utöver upplysta utrymningsskyltar också krävas annan belysning. Starkare belysning kan behövas till exempel vid dörrar som leder ut eller i trapphus. En ny sak i momentet är att det preciseras att belysningen i anslutning till dörrar på utrymningsvägen ska vara tillräcklig både för att upptäcka dörren och för att dörröppningsmekanismen ska kunna användas.

Beroende på hur utrymmena används och deras andra egenskaper kan det också behövas annan reservbelysning som aktiveras om den normala belysningen slutar fungera. Denna förordning omfattar dock inte andra belysningsbehov.

I 2 mom. föreskrivs det att utrymningsskyltarna alltid ska vara upplysta. Utrymningsskyltarnas belysning fungerar tillsammans med den normala belysningen och oberoende av den. Den övriga belysningen på utrymningsvägen ska aktiveras om byggnaden eller belysningsgruppen drabbas av störningar i eltilförseln eller om den normala belysningen slutar fungera.

Enligt 3 mom. ska belysningen fungera under den tid som krävs för trygg utrymning och evakuering. Den tid som krävs bestäms utifrån byggnadens och utrymmenas användningssätt, strukturella egenskaper, utrymningsarrangemang, beredskapen hos dem som använder utrymmena samt andra risker som gäller utrymningssäkerheten. Minimikravet är en timme.

6 §. Efterlysande utgångsskyltar. Den föreslagna 6 § är ny och genom den förtydligas användningen av efterlysande skyltar.

Efterlysande material lämpar sig väl för kompletterande skyltar och för noggrannare märkning av utrymningsvägen. Märkningen av utrymningsvägar kan dock inte genomföras endast med efterlysande skyltar, eftersom de inte alltid är belysta.

7 §. Underhåll. I paragrafen preciseras underhållsskyldigheten som föreskrivs i 12 § i räddningslagen. Paragrafen motsvarar den gällande förordningen, men det föreskrivs inte längre om separata underhållsprogram och dagböcker.

Genom regelbundet underhåll ska det säkerställas att utrymningsvägarnas märkningar och belysning hålls i funktionsdugligt skick. De åtgärder som behövs varierar beroende på vilka produkter och belysningslösningar som används. Det är ändamålsenligt att föra in service- och underhållsåtgärder som ska utföras regelbundet till exempel i fastighetens servicebok, så att de som ansvarar för underhållet har tillgång till uppgifter om planerade och vidtagna åtgärder.

8 §. Ikraftträdande. Förordningen föreslås träda ikraft samtidigt med lagen om vissa brandskyddsanordningar, dvs. den 1 januari 2025. I lagen upphävs inrikesministeriets gällande förordning om märkning och belysning av utrymningsvägar i byggnader.

Ärenden för vilka ett förvaltningsförfarande har inletts vid ikraftträdandet av förordningen ska slutföras med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Med ett projekt som inletts avses i synnerhet ett byggnads- eller åtgärdstillståndsärende enligt markanvändnings- och bygglagen som är anhängigt vid byggnadstillsynen. Med projekt som inletts efter ikraftträdandet avses projekt för vilka bygglov har lämnats in till byggnadstillsynsbyrån efter att förordningen trätt i kraft.